

d'ona en Genedreda («en la mar amargosa e tempestosa d'aquest món, sofferen tempestes de les ones grans que hi són»), ms. de fi S. XIV, i a més de FAlegre i de Passi en cobles («--- ab ones de sanch ---»), tots dos de fi S. XV; un exemple d'onada en la Cròn. de Jaume I (infra). Altrament, ona està ben representat en els textos lexicogràfics (Busa-Nebr., T^hPu., DTo., s. v. *ola*, Lacav. etc.). Aquest darrer inclou la locució adverbial «en ones: Vndatim» (cf. *moure's en ones, atacar en ones*); Lab. 1840 afegeix les accepcions secundàries (*ones* que fa el vent en els blats, *ones* de llum etc.); Costa Llobera parla de «Profuses *ones* de sagrat perfum» i JRuyra de «les *ones* de la rossa cabellera» (*Parada*, p. 155); les accepcions tècniques com les *ones sonores*, o les *ones* produïdes per les vibracions de la veu, en Fontserè (*Ciències Fis. Nat., lèxic*).

En R. Lluïll *onda* sembla ser l'única forma: «Ènaxí com la nau és en perill com és tempestada per *ondes* e per vents ---» (*Contempl.*, 150, 29; altres exemples en 149, 8; 162, 23; *Merav.* II, 33.12). Una forma *unda* apareix en les *VidesR* (P103v1; 72v1 PB), possiblement amb grafia llatinitzant en aquest text traduït del llatí (però veg. la nota 1 de l'article OMBRA). Aquest mot devia especialitzar-se ja a l'època medieval en els sentits que li són propis avui (*onda* del cabell, de la vora d'un cortinatge, d'un ornament, d'un plec etc.) a jutjar per la referència que es fa ben sovint a vànoves «ab *ondes*» o «*ondades*» en els inventaris dels Ss. XIV-XV: doc. de 1386 (*AlcM*); inv. de 1408: «Ítem una vànova gran tota *ondada* --- una altra gran vànova ab *ondes*, puntada de diversos obratges» (*Misc. Aramon i Serra* III, 124).

D'altra banda, *ona* ha perdut molt de la seva vitalitat avui en el llenguatge parlat de moltes parts enfront d'*onada* 'ona gran', que acabà essent-ne un sinònim en el seu sentit bàsic (infra). Continua tenint ús popular a Mallorca i a València: JCoromines va sentir *lax onas* a Sóller (1953); ¹ *lax ones* a Alcalà de Xivert (Maestrat, 1961; a Silla (Horta de Val.) li van dir que en el viver d'arròs es fan unes motes «perquè el vent no faça *ona*, que baquejaria la llavor cap a un costat» (1962). Una variant *aona* sembla bastant difosa al País Valencià: Sanchis Guarnier l'usa com a forma de la capital (*RFE* XXI, 120), EValor reporta el seu ús a la Foia de Castellà; Giner i Marc en una comunicació fa constar que hom deia les *aones* a Cullera quan ell era petit; *AlcM* el dóna a Pego (comarca de Dénia) i a més a Tarragona (s. v. *aona*).

DERIV.: *Onada* 'ona gran', 'successió continuada d'onades' [Jaume I: «e feu tanta de mar que en la terça part de la galea de part de proa que passava dessus la aygua de les gran *onades* de la mar cant venien» (*Cròn.*, cap. 56, Col. Pop. Bar., II, 20); ² «*Onada*: Hec Vnda. Hic Fluctus» (*DTo.* 1647); «Nau batuda de les *onades*», «Les *onades* se rompen contra de les roques» (Lacav. 1696); *onada de gent* (Belv. 1805); *onada de vapor* (Lab. 1840); avui en el llenguatge de moltes parts ha reemplaçat *ona*]; cf. *donada* 'onada (d'aigua)', anotat per JCoromines a Tavascan (Cardós), *EntreDL* II, 43.³ *Onejar*, intr. [*ona*

'fer ones', *DTo.* 1647; «Un ventet de ponent feia *onejar* les veles», «Cabellera *onejada*» (Lacav. 1696); «La mar no *onejava* ---» (JRuyra, *Parada* I, 67)]. *Oneig* [JCarner].⁴ *Onejant* 'que oneja' [Massó Torr.]. *Onós* 'ondulat' (Mallorca, Menorca, *AlcM*); vegeu també *ondós*.

Onda, duplicat culte d'*ona*, pres d'*unda* id.; ben documentat en el llenguatge literari antic (veg. supra). *Ondada* 'onada' (St. Feliu G., *DAG*). *Ondar*: en la forma adjectivada *ondat* 'ondulat' s'usa, en inventaris antics, amb referència a cert tipus de vànoves amb les vores ondulades: 1372 «dues vànoves *ondades*»; 1387; 1403 «una vànova de li *ondada* de III teles ---, altra vànova prima de li *ondada* de 4 teles» (*DAG*); i en inv. de 1408, veg. *onda* en el cos de l'article (supra). *Ondejar* [1696, Lacav., que el dóna com a sinònim d'*onejar*; com a intr. 'fer onejar', en Belv. 1805; usat per Genís (*Julita*, p. 34); tr. 'ondar' (*DFA*.); el *DAG* cita un ex. del S. XVI, on el sentit sembla ser 'caminar fent zig-zags']. *Ondejant*, adj. [1429, *Decam.*: «Los camps plens de blats *ondejants*» (*AlcM*)]. *Ondejat* 'ondat' [Noller]. *Ondós* 'ple d'ondes' [Lab. 1888; *DFA*.]. *Ondina* 'ésser femení fabulós que habita l'aigua' [Verdaguer], pres del fr. *ondine* (1550).

CULTISMES: *Ondular* [*DFA*.], pres del fr. *onduler* (1798), derivat del ll. *undula* 'ona petita'; *ondulació*; *onduladors* 'ferros per a ondular els cabells' (val., *AlcM*); *ondulant*; *ondulat* [Lab. 1888], *ondulatori*, *ondulós* [Lab. 1888].

Abundar [des del S. XIII], pres del llatí *abundare* id.; pròpiament 'sortir-se les ones, desbordar-se'. L'ús actual com a intr. amb la preposició *en* o *de* (com «el riu *abunda en* o *de* peixos») o amb subjecte (com «al riu *abunden* els peixos») es dóna ja en els textos antics: «[València] *abunda* en molta bella e bona herballissa --- *abunda* en precioses herbes, especialment en les muntanyes» (Eiximenis, *Reg. Cosa Píbl.*, NCL., p. 26.10ss.); ⁵ «E d'aquí endavant lo laurador oí missa cada dia, e *abundà* en riqueses» (StVicentF, *Sermons* III, 104.10), on el sentit és «va tenir abundància de»; «No som en temps de *abundar en* paraules ('entretenir-nos'), dix Tirant» (*Tirant*, *DAG*.); «--- lo estiu après *abunda de* febres ---» (Albert el Gran, *Quesits*, incun., *AlcM*); «--- *abundava de* riqueses ---» (*Flos Sanct.*, incun. de 1504, *DAG*.); amb subjecte en el següent passatge del *Tirant*: «torbat lo meu entendre, *abundaren* les làgremes als ulls» (*AlcM*), on ja el sentit és gairebé 'desbordar-se'.⁶ En el següent passatge dels *Costums de Tort.*, *no abundar* a significa 'no haver-n'hi prou, no arribar en valor a': «Mas si per auentura los bens del marit *no abunden als* deutes e al dot --- que eyl deurà pagar, que pagats los deutes re no y sobra, no li és hom tengut de fer ses obs» (ed. Oliver, p. 237), i *no poder abundar* a en el següent passatge de Lluïll és 'no tenir al seu abast': «---són oblidosos de tots aquells qui han necessitat e fretura d'aquelles viandes que ells *no poden abundar* a menjar» (*Contempl.*, 145, 17). En el llenguatge antic *abundar* com a tr. es va usar en l'acc. de 'proveir abundosament': exemples en Lluïll, *Contempl.*, 30, 27; *Blanq.*: «Ajus-